

Válaszféle

Kedves Csaba!

Nem írhatok, hogy: „Válaszféle Könczöl Csabának”, hiszen nem Veled van vitám, hanem azokkal, akiknek — szerintem illetéktelenül — vállaltad a képviselést (*Magyar Hírlap*, Levélféle Fekete Gyulához, aug. 25.). Szórol szóra ugyanazzal az alapállással, mint **Eörsi István** pár nappal azelőtt a *Népszabadságban*. Ismervén a terepet, érdeklődve várom a további támadásokat is.

Ez idáig én még nem láttam a *Magyar Sajtó* aug. 13-i számát, amelyet olvasva Ti oly igen egybehangozóan felháborodtatok. Az „interjú” szövegét sem láttam a közlés előtt, még csak egy példányt sem küldtek a meginterjúvoltnak — ez a Magyar Sajtó bizony a pártállamban tanulta a sajtóteikát.

Mindenképp hitelesebb a vitatott kérdéstről az a szöveg, melyet hat héttel az interjú megjelentése előtt magánindítványként, pártfórumon mondtam el. Íme, a vitatott részlet:

„Ahogyan Romániában a szeku volt a párhatalom legfőbb támasza, ugyanúgy nálunk a tévé, a rádió, a napi sajtó, minthogy a Kádár—Aczél rendszer felvilágosult abszolutizmusa nem elsősorban az erőszakszervezetekkel, hanem az egyenirányított tömegkommunikációval, a pártvezérelt sajtómonopóliummal igyekezett aláücsölni hatalmát. Romániában a szeku időben beépült a forradalomba, s noha így kétségkívül túlélté, meglehetősen megtépázva élte túl a fordulatot; mi a sajtómonopóliumot szinte érintetlenül örököltük át, úgyszólván teljes vezérkarával együtt. Az újságírók nagy többsége tisztességgel, jó lelkiismerettel szeretné szolgálni hivatását, de sokuknak erre ma sincs módja. A pártállam sajtója is idejekorán beépült az egyébként is „csendes” forradalomba — illesse tisztelget az őszintén csatlakozókat —, de ma már nem lehet kétséges, hogy a sajtószabadság és a demokrácia mindennapos meggyalázására oly nagy gondal válogatot pártos vezérek jóval nagyobb része nem személtet, meggyőződést, módszert, csupán uniformist váltott, s ma a sajtószabadság, a demokrácia és a pártatlanság pajzsa mögé bújva féltékenyen őrzi monopóliumát. Az MDF és a kormánykoalíció megbocsáthatatlan történelmi bűne lesz, ha — egy paktum szellemében — az átmentés társtettesévé szegődik.”

Gondolom, még ez is ide tartozik:

„A szuperhatalom USA okot lát arra, hogy azzal is öröködjék szuverenitását, hogy a modern demokrácia fő hatalmát jelentő sajtóban, kommunikációban 20 százalékra korlátozza a külföldi tőke részesedését. Nálunk ezzel szemben szabad préda a sajtó, eladták külföldnek még a kormánylapot is. Az átmentett sajtómonopólium kiürítése csendes forradalmunk elidegenítésének hatékony eszköze...”

Természetesen Te is pontosan tudod, hogy a monopóliumot vezérlő „galeribe” sem Te, sem elbarátaid nem tartoztok bele. Sőt, azt is pontosan tudod — magam is tudni vélem —, miért veted be magad az egyre inkább állítólagos „rendszer-váltást” érintetlenül túlélt sajtómonopólium önfeláldozó védelmébe, amely Rád is — enyhén szólva —, a „közlési tilalom árnyékát” vetítette olykor. Érteni vélem, miért helyettesítetted be magad olyan képzetbe, amelyben Te csak imaginárius számérték lehettél. Csak azt nem értem, hogyan fér össze mindezzel ama állításod, mely szerint Te ma is a sajtószabadság pártján vagy. Lehet egyáltalán a sajtószabadságnak megátalkodottabb ellensége ma, mint a pártállamtól ránk testált örökség?

Egy szóval sem követeltem, hogy tűnjek el a rádióból, a tévéből, a sajtóból azok a vezérek, akiket az állampárt oly nagy gondal válogatott oda. De azt igenis követeltem és követelné fogom, hogy ne csak ugyanazok — személy szerint mindenütt úgyszólván ugyanazok — irányítsanak; a szabad sajtónak legalább annyira lényege a pluralizmus, mint a szabad politikának.

Túl kevés volna ehhez a lényeghez a „mündérok pluralizmusa” is.

Mosolyogni való, ahogy becselezted magad a kivetkőzött, ám korántsem állományon kívüli helyezett vezérkarba, s a sajtószabadság védelme címén

ringbe szállsz a sajtószabadság több évtizedes gyakorlattal rendelkező fojtogatói mellett.

De van itt más is.

Bűnömül rovod fel, hogy a börtön után volt képmes szépirodalmat művelni, könyveket írni (no, nem 1968-at, ez is sületlenség, ezt se mondtam).

Bűnömül rovod fel, hogy 1959-ben regényem jelent meg. Ha olvastad volna, talán kihúzd a bűnlajstromból: amikor a mindent betöltő hazugságok tetőztek, azt írtam meg abban a fantasztikus regényben: a legnagyobb hatalom a világon az igaz szó, porba sújt minden zsarnokot.

Bűnömül rovod fel, hogy 1960-ban is megjelent egy kétkötetes regényem. Ha olvastad volna, talán ezt is kihúznád a bűnlajstromból: 1956 előzményeiről szól a regény, kellő áttétellel: hogyan foszlottak szét a sztálini szocializmust felgőrlő illúziók.

Kellő áttétellel, mondom, ahogyan a *Bundás* című novellám is Nagy Imre kivégzésének a híre kereső tiltakozásként úgy íródott meg, hogy — meg is jelent.

Bűnömül rovod fel, hogy nem hallgatásommal tiltakoztam, hanem megírtam pl. *Az orvos halálát*. Még akkor sem szégyellném, ha valóban átvettem volna érte a József Attila-díjat „egy bizonyos Aczél György nevű „manipulátor” kezéből”, végtére is megjelent az a regény húszvalahány kiadásban tízvalahány nyelven — no, persze azt sem szégyellem, hogy — törölheted a bűnlajstromról —, nem kaptam érte József Attila-díjat.

A világot sem akarlak ellenállási érdemeidből sarjádó önértettedben sérteni, így hát csak mosolyogva olvasom, mi mindenben volt részetek — szilenciumok, lehallgatások, „személyi követők”, állatlanságok, „a szakma” által már megszavazott díjak kiadásának letiltása —, gondold, hogy ezek a kiváltságok csak Titeket illetek? Javaslom, hagyjuk az utókorra a mérés-kérelést —, bár attól tartok, már ma sem lehetne lememni, kiről hány kilós dossziékban gyűjt össze a lehallgatások s a személyi követések anyaga. De azt talán ma is összehámozhatja, aki az efféle érdemekre kíváncsi: kiről hány — netán hány száz — lebukó újságírókat produkált a pártvezérelt sajtó...

Hagyjuk ezt az utókorra, Csaba.

Egyébként sem óhajtozom 'kitüntetésedre, hogy — bármeddig visszamenőleg — ellenzékinék minősíts. Évtizedek óta elvettem ezt a politikai kategóriát — eleget szóltam róla, helyel-közzel írtam is —: a párhatalmat tartottam a magyarság ellenzékének, a jövő ellenzékének, sajnos, a lenni, vagy nem lenni általam legfontosabbnak, mindennél fontosabbnak vélt kérdésében — a párhatalmat, a „demokratikus ellenzék” nagyobbik részével együtt. Nem feltételezlek, hanem sűrű tapasztalatok alapján mondtam el 1986-ban Monoron, hogy a családnymorító, gyerekrifító politikában egy táborban látom a „demokratikus ellenzékét” a párhatalommal. Mint ahogyan később összefogtak a világ leggyerekekellenesebb, legaljasabb adótvényének a kiereszkolásában is.

Márpedig ha a legfontosabb kérdésekben egy követ fúj a hatalom az ellenzékkel —, mitől ellenzék akkor az ellenzék?

Édesapádra különben ne hivatkozz velem szemben, Csaba. Túl sok volt a közös gyűnk, közös gondunk ahhoz, hogy szembeállithass tiszta emlékével. 1945 után parasztpárti megyei titkárok voltunk, 1956 után börtöntöltelékek; igaz, ritkán találkoztunk később, csak olyankor, ha előadásra hívtott meg, de a legutolsó beszélgetésünk is arról győzött meg: változatlanul együtt vagyunk a legfontosabb kérdésekben, őt is a magyarság pusztulása, képtelen elvénülése aggasztja.

Epp emiatt kerültünk mi mérhetetlenül távol egymástól, Csaba: én a lenni, vagy nem lenni sorskérdését tartom a politikában is választónak. Ez a legmegbízhatóbb rendező elv az egyetértő és ellentmondó hitek, vélemények, szándékok zűrzavarában.

A fentebb idézett pártfórumon is ezzel a mondattal kezdtem magánindítványomat: „Ami ebben az országban 33 év óta történik, az a népirás ENSZ-okmányban körülírt fogalmával azonos...”

FEKETE GYULA